

HỌC TẬP VÀ LÀM THEO TINH THẦN HỌC TẬP SUỐT ĐỜI CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

(Tài liệu dành cho đoàn viên, thanh niên năm 2023, ban hành kèm theo
Công văn số 1378-CV/TWĐTN-BTG ngày 13 tháng 7 năm 2023
của Ban Bí thư Trung ương Đoàn)

Phần thứ nhất:

TINH THẦN HỌC TẬP SUỐT ĐỜI CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về học tập suốt đời

Trong Nghị quyết về Kỷ niệm 100 năm ngày sinh của Chủ tịch Hồ Chí Minh (1987), Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa Liên hợp quốc (UNESCO) đã khẳng định: Hồ Chí Minh là **Anh hùng giải phóng dân tộc và Nhà văn hóa kiệt xuất của Việt Nam**. Một trong những lý do để loài người tiến bộ suy tôn Hồ Chủ tịch là một nhà văn hóa kiệt xuất là bởi những thành tựu xuất sắc của Người trong lĩnh vực hoạt động và sáng tạo văn hoá và giáo dục. Với quan niệm “*Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu*”¹, Hồ Chí Minh cho rằng sự dốt nát cũng là kẻ địch phải chống. Người chủ trương phải phát triển nền giáo dục thì mới xây dựng được chủ nghĩa xã hội, mới tiến kịp được sự phát triển chung của nhân loại. Xác định rõ học tập để làm việc, làm người, để phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân và nhân loại, Người thường xuyên nhấn mạnh tới nhiệm vụ giáo dục lý tưởng, giáo dục đạo đức “cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư” và chỉ rõ rằng: “Một dân tộc biết cần, kiệm, biết liêm, là một dân tộc giàu về vật chất, mạnh về tinh thần, là một dân tộc văn minh tiến bộ”². Là nhà giáo dục vĩ đại, với tinh thần “*Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người*”³, Hồ Chí Minh chỉ rõ rằng việc “*Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết*”⁴. Với mục tiêu của chiến lược “trồng người” là “*dạy dỗ con em của nhân dân thành người công dân tốt, người lao động tốt, người chiến sĩ tốt, người cán bộ tốt của nước nhà*”⁵, theo Người, phải xây dựng một nền giáo dục toàn diện để đào tạo những con người có đức, có tài. Nền giáo dục đó phải kết hợp chặt chẽ giữa học và hành, lý luận gắn liền với thực tiễn, gắn liền giáo dục của nhà trường với gia đình và xã hội, học suốt đời, kết hợp tự học với học trong nhà trường, học trong sách vở và học trong cuộc sống.

- Quan điểm của Hồ Chí Minh về vai trò, mục đích của học tập suốt đời

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, học tập chính là một quá trình tiếp thu tri thức, nên việc học tại trường, lớp, trong những giai đoạn nhất định và tự học suốt cuộc đời mỗi người là quan trọng, cần thiết và thường xuyên. Đó là một quá trình học, tự học và học suốt đời theo phương châm: “*Học hành là vô cùng. Học càng nhiều, biết càng nhiều càng tốt*”⁶.

---

¹ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 4*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 7.

² Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 6*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 128.

³ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 11*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 528.

⁴ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 12*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 612.

⁵ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 8*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 448.

⁶ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 5*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 349.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nhiều lần nhấn mạnh: “nếu không chịu khó học thì không tiến bộ được. Không tiến bộ là thoái bộ. Xã hội càng đi tới, công việc càng nhiều, máy móc càng tinh xảo. Mình mà không chịu học thì lạc hậu, mà lạc hậu là bị đào thải, tự mình đào thải mình”¹. Đối với Người, học tập là để phát triển bản thân, để không bị xã hội đào thải. Dù bất cứ ai, dù trình độ, năng lực như thế nào thì cũng không thể tự túc, tự mãn bởi xã hội luôn luôn vận động, biến đổi, phát triển hằng ngày, “tiến bộ rất nhanh”. Vì vậy, mọi người, nhất là thế hệ trẻ cũng phải tiến bộ cho kịp thời đại thì mới làm tròn được nhiệm vụ, mới thực sự đóng góp cho xã hội. Người khẳng định: “mọi người Việt Nam phải có kiến thức mới để có thể tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà”².

Nhưng đối với Hồ Chí Minh, tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà không phải là “làm quan cách mạng”, mà tầm quan trọng của việc học là ở chỗ để sửa chữa tư tưởng, học để tu dưỡng đạo đức cách mạng, để quyết tâm hy sinh, bền gan chiến đấu đến cùng cho lý tưởng cách mạng. “Học để phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, làm cho dân giàu nước mạnh, tức là để làm tròn nhiệm vụ người chủ nước nhà”³.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng răn dạy: “Chớ tự túc, tự mãn, cho là giỏi rồi thì dừng lại. Mà dừng lại là lùi bước, là lạc hậu, mình tự đào thải trước. Cho nên phải cố gắng học tập để cải tạo mình, cải tạo tư tưởng của mình, cải tạo con em và giúp vào việc cải tạo xã hội”⁴. Do đó, không phải ngẫu nhiên, Người lại nói: “Bác thường nghe nói có đồng chí 40 tuổi đã cho mình là già nên ít chịu học tập. Nghĩ như vậy là không đúng, 40 tuổi chưa phải là già. Bác đã 76 tuổi nhưng vẫn cố gắng học thêm. Chúng ta phải học và hoạt động cách mạng suốt đời. Còn sống thì còn phải học, còn phải hoạt động cách mạng”⁵ để nói về yêu cầu cần thiết phải thực hiện quá trình học!

- Quan điểm của Hồ Chí Minh về nội dung học tập suốt đời

Là người suốt đời lấy quan điểm “học càng nhiều, biết càng nhiều càng tốt” làm phương châm sống và học tập, đối với Chủ tịch Hồ Chí Minh mỗi người không chỉ học chuyên môn của mình mà còn phải học chính trị, kinh tế, lịch sử, xã hội... Người chỉ dẫn: “Khuôn khổ học tập, chia ra khoa học chính trị, khoa học kinh tế, khoa học lịch sử, v.v., mà học dần dần”⁶. Đối với thanh niên, Hồ Chí Minh thường xuyên căn dặn: trước hết là phải học lý tưởng xã hội chủ nghĩa và đạo đức cách mạng. Người nhấn mạnh: “Cần tiếp tục học tập nâng cao giác ngộ xã hội chủ nghĩa. Có nâng cao giác ngộ xã hội chủ nghĩa thì sau này mới tránh được nhiều sai lầm khác”⁷. Và học tập đạo đức cách mạng là học về những phẩm chất “trung với nước, hiếu với dân”, yêu thương con người, cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư.

Bên cạnh đó, theo Hồ Chí Minh, thanh niên không chỉ cần phải học về lý tưởng, đạo đức cách mạng mà còn phải “ra sức học tập nâng cao trình độ chính trị, văn hóa, khoa học, kỹ thuật và quân sự để cống hiến ngày càng nhiều cho Tổ quốc, cho nhân dân”⁸. Đối với Người, nếu không học tập, không có học vấn, thì không thể nào tiếp thu

¹ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 12*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 333.

² Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 4*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 40.

³ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 9*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 179.

⁴ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 12*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 266.

⁵ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 15*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 113.

⁶ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 5*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 312.

⁷ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 10*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 588.

⁸ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 14*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 619.

được chuyên môn nghiệp vụ; song, nếu chỉ học tập văn hóa, khoa học - kỹ thuật mà không học tập chính trị, thì cũng như người nhắm mắt mà đi. Người cho rằng, việc nâng cao trình độ chính trị, học vấn, khoa học - kỹ thuật, quân sự là điều kiện cơ bản để tuổi trẻ cống hiến ngày càng nhiều cho Tổ quốc, cho nhân dân, là điều kiện để bảo đảm khả năng hoạt động thực tiễn của họ.

Ngoài ra, Chủ tịch Hồ Chí Minh còn chỉ dạy, thanh niên cần phải học nếp sống văn hóa và giáo dục thể chất. Học nếp sống văn hóa, theo Hồ Chí Minh, đó là một mặt căn bản của xã hội, là một trong những mục tiêu, nhiệm vụ xây dựng con người mới, xã hội mới. Còn giáo dục thể chất và sức khỏe, với Người sẽ góp phần phát triển hài hòa, cân đối các phẩm chất, năng lực của con người, “muốn lao động sản xuất tốt, công tác và học tập tốt thì cần phải có sức khỏe”¹. Người căn dặn đoàn viên, thanh niên: “phải rèn luyện thân thể cho khỏe mạnh. Khỏe mạnh thì mới có thể đủ sức đề tham gia một cách dẻo dai bền bỉ những công việc ích nước lợi dân”². Như thế, nội dung học tập suốt đời trong tư tưởng Hồ Chí Minh là học tập toàn diện.

- Quan điểm của Hồ Chí Minh về nguyên tắc học tập suốt đời:

Nguyên tắc học tập xuyên suốt của cuộc đời Hồ Chí Minh là: lý luận gắn liền với thực tiễn, kinh nghiệm đi liền với thực tế, học đi đôi với hành. Người chỉ rõ: “Hiểu biết do thực hành mà ra. Hiểu biết lại trải qua thực hành mà thành lý luận. Lý luận ấy lại phải dùng vào thực hành. Sự tiến tới của hiểu biết chẳng những ở chỗ từ cảm giác tiến đến lý luận, mà cốt nhất là từ lý luận tiến đến thực hành cách mạng. Đã nắm được quy luật thế giới, thì phải dùng nó vào thực hành cải tạo thế giới, thực hành tăng gia sản xuất, thực hành giai cấp đấu tranh, dân tộc đấu tranh. Đó là quá trình liên tiếp của hiểu biết”³. Đối với Hồ Chí Minh, học đi đôi với hành, lý thuyết gắn liền với thực hành là một chỉnh thể không thể tách rời trên thực tế của quá trình nhận thức. Sự phân định ra từng khâu trong quá trình nhận thức chỉ mang ý nghĩa tương đối, để thực hiện một cách hiệu quả, hoàn toàn không bị biệt lập. Học đi đôi với hành, không chỉ giúp người học nắm vững kiến thức mà còn biết áp dụng kiến thức vào thực tiễn, hình thành kỹ năng, kỹ xảo hoạt động, học để biết, học để làm.

Trước khi về cõi vĩnh hằng, trong bản *Di chúc* thiêng liêng, Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn trấn trở dặn lại một trong những công việc cần phải làm sau ngày nước nhà thống nhất là: “Sửa đổi chế độ giáo dục cho hợp với hoàn cảnh mới của nhân dân, như phát triển các trường nửa ngày học tập nửa ngày lao động”⁴. Đó là mô hình các trường học gắn liền giữa học và hành, giữa chương trình học trên lớp và thực tế đầy sinh động của cuộc sống; học kết hợp với lao động sản xuất (giáo dục trong lao động và bằng lao động). Lao động sản xuất vừa là môi trường, vừa là phương tiện giáo dục con người. Mọi phẩm chất, nhân cách được hình thành trong lao động và trong hoạt động xã hội.

- Quan điểm của Hồ Chí Minh về phương pháp học tập suốt đời

Có thể khẳng định rằng, phương pháp học tập suốt đời của Hồ Chí Minh là tự học. Người đã nhiều lần yêu cầu thanh niên “*Phải biết tự động học tập*”. Như vậy, với Hồ Chí Minh, tự học là bản thân mình học một cách tự động. Tự động là không phải

¹ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 4*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 241.

² Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 12*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 542.

³ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 7*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 127.

⁴ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 15*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 617.

dựa vào ai, là tự mình biết xoay sở, tự mình biết thực hành công tác theo nhiều hình thức mới mẻ, phong phú. “Tự động học tập” tức là học tập một cách hoàn toàn tự giác, tự chủ, không đợi ai nhắc nhở, không chờ ai giao nhiệm vụ.

Hồ Chí Minh đặc biệt coi trọng vai trò của tự học. Người khẳng định, trong tất cả các phương pháp học tập, phải “lấy tự học làm cốt”¹. Tự học được xem là cốt. “Cốt” ở đây có thể được hiểu là cốt yếu, là chủ chốt, là nòng cốt, là cái cốt lõi. Theo Hồ Chí Minh, tự học chính là yếu tố cốt lõi của hoạt động học, là nội lực quyết định chất lượng học tập. Học mà thiếu tự học thì chỉ là một cơ thể thiếu xương cốt. Để thực hiện được vai trò quan trọng như vậy, tự học phải xuất phát từ một mục đích cao cả, với những mục tiêu cụ thể rõ ràng. Người khẳng định: “Học để làm gì? Học không phải để lấy danh, để trang sức mà học để làm việc, làm người, học để phụng sự đoàn thể, giai cấp và nhân dân, Tổ quốc và nhân loại”. Bởi vậy còn sống còn phải học, học để tiến bộ mãi, để bắt kịp với xu thế của thời đại.

Có được động cơ học tập đúng đắn, người học mới tự nguyện, tự giác học tập, không gò ép, không khiên cưỡng, “xem công tác học tập cũng là một nhiệm vụ mà người cán bộ cách mạng phải hoàn thành cho được”. Tự động hoàn thành kế hoạch học tập, nêu cao tinh thần chịu khó, cố gắng, không lùi bước trước bất kỳ khó khăn nào trong việc học tập. Có được tinh thần tự nguyện học tập, người học mới chủ động tìm tòi, khám phá tri thức bằng tinh thần say mê, hứng thú.

Bên cạnh phương pháp tự học, Hồ Chí Minh còn chỉ dẫn: “*Học ở trường, học ở sách vở, học lẫn nhau và học nhân dân, không học nhân dân là một thiếu sót rất lớn*”². Học ở sách vở là cách tự học phổ biến nhất, giải quyết được khó khăn về thời gian của người học, khi không có điều kiện đến trường lớp chính quy. Yêu cầu cao nhất của người tự học chính là cách thức học sao cho có hiệu quả thiết thực, cùng với sự đòi hỏi cao về nghị lực. Học lẫn nhau là sự học hỏi, giúp đỡ lẫn nhau giữa các cá nhân có cùng chung mục đích học tập, có sự liên quan với nhau về kiến thức... Việc học hỏi lẫn nhau đòi hỏi cao về đức tính khiêm tốn, ham học hỏi của cá nhân người tự học. Phải có đức tính khiêm tốn thì mới thấy mình còn thiếu điều gì so với đồng nghiệp, để thực tâm mong học hỏi; đồng thời, cũng phải có sự ham học hỏi cao mới có thể giúp người học dẹp bỏ được tự ái cá nhân để thu nhận kiến thức từ đồng nghiệp. Vì thế, khi thành tâm học lẫn nhau, đoàn viên, thanh niên không những tu dưỡng, rèn luyện có hiệu quả đạo đức cách mạng là khiêm tốn, ham học hỏi, cầu thị trong công việc, hạn chế nguy cơ nảy sinh căn bệnh cá nhân chủ nghĩa, mà còn thắt chặt tình đoàn kết trong tập thể - yếu tố quan trọng tạo thành sức mạnh để hoàn thành các nhiệm vụ chính trị được giao. Đặc biệt, theo Hồ Chí Minh, với thanh niên, nhất là người cán bộ đoàn thể, không học nhân dân là một thiếu sót rất lớn. Việc tự học của thanh niên muốn thu được kết quả tốt, không thể tách rời thực tiễn phong trào hành động cách mạng của quần chúng nhân dân. Chính trong phong trào đó, nhờ mối liên hệ mật thiết với nhân dân, thanh niên mới học hỏi được những kiến thức mà chưa có bất cứ nhà trường nào truyền dạy; học hỏi nhân dân từ những vấn đề thực tế hằng ngày, mọi lúc, mọi nơi.

---

¹ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 5*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 312.

² Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 6*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 361.

- *Quan điểm của Hồ Chí Minh về thái độ trong học tập suốt đời*

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, để việc học tập suốt đời có kết quả thì cần có thái độ cần cù, chịu khó, siêng năng, quyết tâm cao, phải “*chịu khó mà học*”. Do việc học “thì rất khó khăn, tinh vi” nên nó đòi hỏi phải có quyết tâm cao. Hồ Chí Minh từng kể: Ngày trước, Bác cũng đã làm phụ bếp. Lúc đó Bác là vong quốc nô, làm phụ bếp cho thực dân Pháp. Công việc vất vả từ 5 giờ sáng đến 9, 10 giờ tối. Nhưng Bác vẫn học được văn hóa, chính trị. Có quyết tâm thì nhất định học được. Người khẳng định, trong việc học: “Cố gắng không phải là mệnh lệnh, bắt người ta đi học, hoặc bắt học quá sức mà phải chịu khó”¹. Trong thư Gửi thanh niên và nhi đồng nhân dịp tết sắp đến năm 1946, Người kêu gọi thanh niên, nhi đồng: “Hăng hái, kiên quyết, không sợ khó, không sợ khổ. Phải siêng học, phải siêng làm...”². Với Hồ Chí Minh, “Dao siêng mài thì sắc bén. Ruộng siêng làm cỏ thì lúa tốt... Siêng học tập thì mau biết”³.

2. **Tấm gương học tập suốt đời của Chủ tịch Hồ Chí Minh**

Khi nhắc đến tấm gương tự học suốt đời của Chủ tịch Hồ Chí Minh, một điều chắc chắn rằng, chúng ta không thể nào quên được lời chia sẻ chân tình của Người trong buổi nói chuyện với những cán bộ, đảng viên ở Nghệ An hoạt động lâu năm vào ngày 6 tháng 12 năm 1961 với tư cách là một đảng viên già: “**Tôi năm nay 71 tuổi, ngày nào cũng phải học**. Việc lớn, việc nhỏ, tôi phải tham gia. Công việc cứ tiến mãi. Không học thì không theo kịp, công việc nó sẽ gạt mình lại phía sau”⁴. Và thực tế đã chứng minh, Chủ tịch Hồ Chí Minh là một tấm gương tự học, học tập suốt đời.

Từ lúc ra đời đến 5 tuổi, cậu bé Nguyễn Sinh Cung sống ở quê nhà trong sự chăm sóc đầy tình thương yêu của ông bà ngoại và cha mẹ, lớn lên trong truyền thống tốt đẹp của quê hương, hiếu học, cần cù trong lao động, tình nghĩa trong cuộc sống và bất khuất trước kẻ thù. Nguyễn Sinh Cung ham hiểu biết, thích nghe chuyện và hay hỏi những điều mới lạ, từ các hiện tượng tự nhiên đến những chuyện cổ tích mà bà ngoại và mẹ thường kể. Đến tuổi đi học, cậu bé Nguyễn Tất Thành được gửi đến học chữ Hán với các thầy Hoàng Phan Quỳnh, Vương Thúc Quý. Nguyễn Tất Thành được nghe nhiều chuyện qua các buổi bàn luận thời cuộc giữa các thầy với các sĩ phu yêu nước và sự day dứt của các bậc cha chú trước cảnh nước mất, nhà tan. Ngoài thời gian học tập, Nguyễn Tất Thành thường theo cha đến các vùng trong tỉnh như làng Đông Thái, quê hương của Phan Đình Phùng, thăm các di tích thành Lục Niên, miếu thờ La Sơn phu tử Nguyễn Thiếp, v.v... được theo cha đi khắp nơi và gặp gỡ bạn bè trí thức của cha, các sĩ phu yêu nước, cậu Thành đã học được nhiều chuyện chính sự. Vốn ham hiểu biết, Nguyễn Tất Thành thường tìm đọc những cuốn sách mà các bậc cha chú thường nhắc tới. Nguyễn Tất Thành ham đọc sách, biết tranh thủ thời gian nghỉ hè đã đọc được nhiều loại sách quý, chứa đựng những kiến thức mới về khoa học tự nhiên và khoa học xã hội. Đó là những hành trang tri thức của Người khi ra đi tìm đường cứu nước năm 1911.

Trong hành trình tìm đường cứu nước của mình, Người đến nhiều nước: châu Á, châu Âu, châu Phi, châu Mỹ Latinh. Người làm nhiều nghề để kiếm sống, nhưng trước hết Nguyễn Ái Quốc luôn có ý thức tự học. Người đã tự học, tự nghiên cứu để nâng cao

¹ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 10*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 346.

² Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 4*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 194.

³ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 6*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 168.

⁴ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, tập 13*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 273.

trình độ hiểu biết của mình, nhất là học ngôn ngữ mỗi nước mà mình đi qua. Sau đó là học nghề để kiếm sống. Người đã làm người phục vụ trên tàu, học viết báo, nhiếp ảnh, kỹ thuật làm bếp và học hỏi nhiều lý luận và thực tiễn cách mạng các nước khác. Nguyễn Ái Quốc có ý chí học nhiều kiến thức và tự học một cách kiên trì, chẳng hạn như cách học viết báo. Từ những bài viết đầu tiên còn ngắc, mắc nhiều lỗi sai, Người đã viết được những bài viết dài kỳ trong đó có những tác phẩm nổi tiếng trên báo Người cùng khổ. Ngoài ra, Người còn học cả về khoa học, nghệ thuật qua việc tham gia Hội “Nghệ thuật và khoa học” và Hội “Những người bạn của nghệ thuật”. Sau này, trên tờ báo Phong trào, Ronê Đipét có viết rằng: “Trên đường đi tìm hiểu thế giới, ở mỗi nơi tàu dừng lại, đối với anh Ba, đều là một trường đại học, ở đó anh đã trực tiếp thu lượm được những hiểu biết về sự tàn bạo của bọn tư bản. Tuy vậy, anh vẫn cảm thấy cần phải được mở rộng kiến thức của mình bằng sách vở...để nghiên cứu lịch sử thế giới, học tiếng Anh và suy nghĩ về tương lai của các dân tộc thuộc địa”¹.

Chủ tịch Hồ Chí Minh là một người ham học hỏi, học tập suốt đời và không ngần ngại thực hành để những điều đã học “ngấm” vào mình. Người học trong công việc, trong cuộc sống nhiều hơn trong sách vở. Hồ Chí Minh luôn áp dụng cách học này cho đến cuối cuộc đời. Trong những ghi chép cuối cùng của Người vẫn còn rất nhiều từ ngữ, định nghĩa chuyên môn về khoa học mà Người ghi chép để học, để tìm hiểu và áp dụng trong quản lý, lãnh đạo đất nước. Nhận xét về Hồ Chí Minh, tờ báo Diễn đàn Nhân dân Ba Lan đã viết: “Mặc dù tuổi cao, Người không những giữ được hình dáng trẻ trung mà còn giữ được sự trong sáng và trí tuệ minh mẫn”². Người đã nêu tấm gương sáng cho mọi người Việt Nam về tư tưởng “học tập suốt đời”.

Phần thứ hai:

ĐOÀN VIÊN, THANH NIÊN TÍCH CỰC HỌC TẬP VÀ LÀM THEO TINH THẦN HỌC TẬP SUỐT ĐỜI CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

1. Tinh thần học tập của thanh niên Việt Nam hiện nay

Theo số liệu mới nhất của Bộ Công an tính đến ngày 31/5/2023, thanh niên Việt Nam có Ủy ban Quốc gia về thanh niên Việt Nam, hiện nay nước ta có **21.904.404** người trong độ tuổi thanh niên, chiếm **20,9%** dân số cả nước. Trong Thư gửi thanh niên và nhi đồng toàn quốc nhân dịp Tết Nguyên đán năm 1946, Chủ tịch Hồ Chí Minh viết: “*Một năm khởi đầu từ mùa xuân. Một đời khởi đầu từ tuổi trẻ. Tuổi trẻ là mùa xuân của xã hội*”. Bác đánh giá cao vai trò của thanh niên với tư cách là một lực lượng hăng hái trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc: “*Thanh niên sẽ làm chủ nước nhà. Phải học tập mãi, tiến bộ mãi, mới thật là thanh niên*” và “*Thanh niên ta rất hăng hái. Ta biết hợp lòng hăng hái đó lại và điều dắt đúng đắn thì thanh niên sẽ thành một lực lượng rất mạnh mẽ*”.

Thanh niên được coi là chủ nhân tương lai của đất nước, là rường cột của nước nhà, luôn nhận được sự kỳ vọng của Đảng, Nhà nước và toàn xã hội. Đảng ta luôn khẳng

¹ Ban Tuyên giáo Trung ương: *117 Chuyện kể tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2008, tr. 153.

² Khu di tích Hồ Chí Minh tại Phủ Chủ tịch: *Thông tin tư liệu kỷ niệm 100 năm Bác Hồ đi tìm đường cứu nước (1911-2011)*, số X, tháng 9 năm 2011, tr. 37.

định: “*Thanh niên được đặt ở vị trí trung tâm trong chiến lược bồi dưỡng, phát huy nhân tố và nguồn lực con người. Chăm lo, phát triển thanh niên vừa là mục tiêu, vừa là động lực bảo đảm cho sự ổn định và phát triển vững bền của đất nước*”¹. Với sự quan tâm đặc biệt đó và mong muốn xây dựng thể hệ thanh niên Việt Nam phát triển toàn diện, có bản lĩnh, trí tuệ, hoài bão lớn, trở thành lực lượng hùng hậu, kế tục sự nghiệp vẻ vang của Đảng và dân tộc; Đảng và Nhà nước luôn có những chủ trương, chính sách nhằm thúc đẩy sự phát triển và tinh thần học tập của thanh niên, nhất là trong bối cảnh thực hiện chuyển đổi số hiện nay.

Dưới sự lãnh đạo của Đảng, thực hiện cuộc vận động xây dựng xã hội học tập và chủ trương khuyến học nên quy mô giáo dục và đào tạo của Việt Nam ngày càng được mở rộng. Thanh niên nước ta có nhiều cơ hội để nâng cao trình độ học vấn, chuyên môn nghề nghiệp. Với việc mở rộng phổ cập tin học và phổ biến của máy tính, với kết quả cải cách giáo dục, trình độ ngoại ngữ và tin học của thanh niên được nâng cao hơn. Bên cạnh đó, Chiến lược phát triển thanh niên Việt Nam giai đoạn 2021-2030 là chính sách quan trọng nhằm cụ thể hóa Luật Thanh niên 2020 với mục tiêu xây dựng thể hệ thanh niên Việt Nam phát triển toàn diện, giàu lòng yêu nước, có ý chí tự cường, tự hào dân tộc; có lý tưởng cách mạng, hoài bão, khát vọng vươn lên xây dựng đất nước; có đạo đức, ý thức công dân, chấp hành pháp luật; có văn hóa, kiến thức, trình độ học vấn, kỹ năng sống, nghề nghiệp và việc làm; có ý chí lập thân, lập nghiệp, năng động, sáng tạo, làm chủ khoa học, công nghệ.

Khả năng trí tuệ của thanh niên, năng lực tự chủ và tính năng động của thanh niên có bước phát triển đáng kể. Nhìn chung, khả năng thích ứng của thanh niên đối với đòi hỏi sự cạnh tranh về nhân lực trong điều kiện nền kinh tế thị trường tốt hơn. Một bộ phận thanh niên có năng lực, phẩm chất sẽ có điều kiện vươn lên trước. Những tài năng trẻ xuất hiện nhiều hơn đặc biệt là trong những ngành khoa học, công nghệ, chuyên môn, nghề nghiệp của thanh niên được nâng lên là một yếu tố quan trọng giúp thanh niên đáp ứng tốt nhu cầu của thị trường lao động trong thời kỳ hội nhập quốc tế.

Mặt khác, công cuộc phát triển kinh tế - xã hội và hội nhập quốc tế mang lại nhiều cơ hội nhưng cũng không ít thách thức đối với thanh niên. Mặt trái của kinh tế thị trường đã và đang tác động mạnh mẽ đến hoạt động phát triển ý thức chính trị của thanh niên. Không ít thanh niên, học sinh còn yếu về phương pháp tự học, tự nghiên cứu, khả năng thực hành, kỹ năng nghề nghiệp; trình độ ngoại ngữ, công nghệ thông tin (cụ thể là khả năng sử dụng máy vi tính) nhìn chung còn thấp và giữa các vùng miền còn có sự chênh lệch lớn; do sự phân hóa giàu nghèo diễn ra cùng với quá trình phát triển kinh tế thị trường, bộ phận thanh niên thuộc các gia đình nghèo vẫn gặp khó khăn về điều kiện học tập. Bên cạnh đó, cũng có một số bộ phận thanh niên lười lao động, lười học tập, ngại khó, chưa làm tròn trách nhiệm và nghĩa vụ của mình ở gia đình, địa phương và đơn vị; chưa có ý chí vươn lên làm giàu cho bản thân và xã hội. Một bộ phận thanh niên sống thiếu lý tưởng, thiếu ý thức chấp hành pháp luật, sống thực dụng, thiếu ý thức phấn đấu rèn luyện. Có những thanh niên có biểu hiện giảm sút niềm tin, bản lĩnh non kém, vi phạm pháp luật nhất là vi phạm Luật An toàn giao thông, mắc các tệ nạn xã hội, gây rối trật tự công cộng, thờ ơ về chính trị, thậm chí có những biểu hiện bất mãn, nhận thức lệch lạc, dễ bị các thế lực thù địch lôi kéo, kích động.

---

¹ Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng toàn tập, tập 67*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2018, tr. 759.

Đề khắc phục những hạn chế trên, hơn lúc nào hết, mỗi đoàn viên, thanh niên phải không ngừng phấn đấu, tư dưỡng rèn luyện, trau dồi đạo đức cách mạng, tích cực học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, khơi dậy tinh thần học tập suốt đời bằng những hành động, việc làm cụ thể.

Trong Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (Bổ sung, phát triển năm 2011), Đảng Cộng sản Việt Nam đã khẳng định: *“Phát triển giáo dục và đào tạo cùng với phát triển khoa học và công nghệ là quốc sách hàng đầu; đầu tư cho giáo dục và đào tạo là đầu tư phát triển. Đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục và đào tạo theo nhu cầu phát triển của xã hội; nâng cao chất lượng theo yêu cầu chuẩn hoá, hiện đại hoá, xã hội hoá, dân chủ hoá và hội nhập quốc tế, phục vụ đắc lực sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Đẩy mạnh xây dựng xã hội học tập, tạo cơ hội và điều kiện cho mọi công dân được học tập suốt đời”*. Để có thể làm được điều này, mỗi thanh niên phải thấy rõ trách nhiệm học tập của mình, nắm rõ quyền lợi phải thường xuyên học tập suốt đời, tận dụng mọi cơ hội để học tập trở thành công dân số, công dân học tập toàn cầu.

2. Một số giải pháp đẩy mạnh học tập và làm theo tinh thần học tập suốt đời của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong đoàn viên, thanh niên

Hiện nay, trong điều kiện khoa học công nghệ phát triển mạnh mẽ đã và đang trở thành lực lượng sản xuất trực tiếp, việc học tập và học tập suốt đời đang đặt ra cho chúng ta một thách thức to lớn. Đối với thanh niên việc học tập suốt đời có ý rất quan trọng, góp phần nâng cao dân trí, bồi dưỡng nhân tài, hoàn thiện nhân cách, nâng cao bản lĩnh chính trị. Học tập suốt đời giúp bồi dưỡng đạo đức, lý tưởng cách mạng cho thanh niên, giúp thanh niên trở thành công dân tốt, công dân số đáp ứng yêu cầu của đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa gắn phát triển kinh tế tri thức, yêu cầu của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư. Đề đẩy mạnh học tập và làm theo tinh thần học tập suốt đời của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong đoàn viên, thanh niên từ đó bồi dưỡng thanh niên nêu cao ý thức, trách nhiệm học tập suốt đời cần thực hiện tốt một số giải pháp sau:

Một là, tăng cường tuyên truyền, nâng cao nhận thức của thanh niên về ý nghĩa và trách nhiệm của việc học tập suốt đời.

Nhận thức rõ vị trí, vai trò, trách nhiệm của thanh niên “là gốc, là chủ nhân”, “nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh là trông chờ vào lực lượng thanh niên”. Đặc biệt trong thời đại toàn cầu hóa, cách mạng khoa học công nghệ, kinh tế tri thức lên ngôi hiện nay, đất nước hơn lúc nào hết đang đòi hỏi lực lượng thanh niên cùng với việc phát huy vai trò xung kích, không ngừng nâng cao tinh thần học tập, nâng cao nhận thức về ý nghĩa và trách nhiệm của việc học tập suốt đời. Chính vì vậy, cần tăng cường công tác tuyên truyền, phổ biến về tinh thần học tập suốt đời của Chủ tịch Hồ Chí Minh, xây dựng xã hội học tập, học tập suốt đời qua các hình thức mới mẻ như video clip, infographics. Giáo dục, động viên thanh niên thấy được vai trò của việc học tập, học tập suốt đời; khuyến khích việc chủ động, tự học để có kiến thức, kỹ năng, rèn luyện phẩm chất đạo đức bởi ý thức tự giác của thanh niên quyết định rất lớn đến chất lượng học tập.

Các cấp bộ Đoàn tiếp tục lan tỏa các tấm gương điển hình trong học tập; duy trì và phát huy các giải thưởng, tuyên dương các tấm gương sáng trong học tập như giải thưởng Sao tháng Giêng, Sinh viên 5 tốt, Giải thưởng nữ sinh khoa học công nghệ Việt Nam,... Tăng cường tuyên truyền, phát động phong trào đọc sách trong các trường học, trong các cơ quan. Phát huy và lan tỏa chương trình “Mỗi thanh niên một cuốn sách làm bạn” để tạo thói quen đọc sách và không ngừng học hỏi, lĩnh hội tri thức ở thanh niên.

Hai là, đẩy mạnh thực hiện các phong trào hành động cách mạng trong thanh niên; các chương trình đồng hành với thanh niên trong học tập và nâng cao năng lực số; các phong trào thi đua yêu nước, thi đua học tập trong thanh niên.

Thông qua các phong trào và các chương trình đồng hành, các cấp bộ Đoàn động viên, khích lệ và tạo điều kiện để thanh niên phát huy trí tuệ, sáng tạo của mình, tích cực nghiên cứu khoa học, tích cực trau dồi kỹ năng, học tập trong bối cảnh chuyển đổi số mạnh mẽ, sáng tạo trong lao động, sản xuất, kinh doanh. Cung cấp thông tin, tạo môi trường thuận lợi để thanh niên lập nghiệp, khởi nghiệp sáng tạo. Thực hiện các hoạt động hỗ trợ thanh niên học tập, rèn luyện, hướng nghiệp, giới thiệu việc làm và bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của thanh niên. Phát hiện và tạo điều kiện phát triển cho những thanh niên có phát minh, sáng tạo công hiến hiệu quả trong các lĩnh vực lao động sản xuất, công tác chiến đấu.

Đồng thời, thông qua các phong trào thi đua yêu nước, thi đua học tập giúp thanh niên kích thích tinh thần tự học, nghiên cứu, tích cực lao động, sản xuất. Các cấp bộ Đoàn tích cực phát động đoàn viên, học sinh, sinh viên hưởng ứng “tuần lễ học tập suốt đời” nhằm tiếp tục đẩy mạnh phong trào học tập sâu rộng, tạo trào lưu thi đua học tập tốt trong thanh niên.

Tiếp tục triển khai hiệu quả các mô hình “Em nuôi của Đoàn”, “Nâng bước em đến trường”, “Cùng em nhỏ đến trường” để kịp thời hỗ trợ, khuyến khích, vận động thanh thiếu nhi, nhất là thanh thiếu nhi ở nông thôn, miền núi, địa bàn khó khăn tham gia học tập. Bên cạnh đó, phối hợp, vận động các nguồn lực tổ chức chương trình “Chấp cánh ước mơ” tạo thêm động lực cho các em học sinh nghèo vượt khó học tập và theo đuổi ước mơ của mình, tiếp tục học tập và trở thành những công dân hữu ích cho gia đình và xã hội.

Ba là, nâng cao năng lực chuyển đổi số trong thanh niên. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết: “*Học hỏi là một việc phải tiếp tục suốt đời, thời đại chúng ta bây giờ là thời đại vệ tinh nhân tạo, nghĩa là thời đại khoa học kỹ thuật phát triển rất mạnh. Tình hình thế giới và trong nước luôn biến đổi, công việc của chúng ta nhiều và mới, kỹ thuật của thế giới ngày càng tiến bộ, những sự hiểu biết của chúng ta có hạn. Muốn tiến bộ kịp sự tiến bộ vô cùng tận thì chúng ta phải nghiên cứu học tập ...*”. Chuyển đổi số hiện chính là xu hướng của xã hội nói chung và lĩnh vực giáo dục nói riêng, đã và đang thay đổi tổng thể và toàn diện của cá nhân, tổ chức về cách sống, cách làm việc và phương thức sản xuất dựa trên các công nghệ số. Trong bối cảnh khoa học công nghệ phát triển như vũ bão hiện nay, các cấp bộ Đoàn cần chú trọng thực hiện nhiệm vụ nâng cao năng lực số cho thanh niên; hỗ trợ thanh thiếu niên có nhận thức, thái độ đúng đắn về chuyển đổi số; trang bị kiến thức, kỹ năng phục vụ giao tiếp xã hội, học tập, khởi nghiệp sáng tạo, ... Sự phát triển của công nghệ thông tin, các thiết bị công nghệ cũng tạo cơ hội cho thanh niên chủ động tiếp cận kiến thức một cách nhanh chóng, học tập chủ động hơn, học mọi lúc, học mọi nơi, dễ tiếp cận với kho dữ liệu, kho tri thức thông qua các ứng dụng, phần mềm. Từ đó góp phần quan trọng vào xây dựng xã hội học tập và học tập suốt đời của thanh niên.

Bốn là, đẩy mạnh xây dựng gia đình học tập, dòng họ học tập, xã hội học tập.

Bác dạy để “Ai cũng học suốt đời” và để các mô hình học tập, thực hiện “Người siêng năng”, “Nhà siêng năng”, “Làng siêng năng”, phải dựa vào sự học của toàn dân.

Những mô hình này qua thời gian đã được xã hội thừa nhận và đánh giá cao, đóng góp tích cực vào việc nâng cao dân trí và phát triển kinh tế xã hội của đất nước. Từ nhiều năm nay, nhiều nơi trong cả nước, trong các gia đình, dòng họ đã xây dựng và duy trì có hiệu quả quỹ khuyến học như một nét đẹp trong cộng đồng, tạo nên một phong trào to lớn, có sức lan tỏa rộng rãi tới khắp các vùng miền trong cả nước, đóng góp không nhỏ vào sự nghiệp “trồng người” của toàn Đảng, toàn dân. Gia đình học tập tốt thúc đẩy thanh niên có động lực trong học tập. Từ việc bố, mẹ, anh, chị, em, người thân tích cực, chủ động học tập, đọc sách, phát động phong trào học tập, khuyến học, khuyến tài. Từ đó tạo môi trường, điều kiện thanh niên học tập và noi gương, góp thêm sức mạnh cho tinh thần học tập suốt đời.

Các cấp bộ Đoàn thường xuyên động viên đoàn viên, thanh niên tích cực tham gia xây dựng các mô hình “Gia đình học tập”, “Dòng họ học tập”, “Cộng đồng học tập” tại nơi mình cư trú và công tác. Phát huy và vận động các nguồn lực duy trì quỹ khuyến học, khuyến tài; đẩy mạnh công tác tuyên truyền về khuyến học, khuyến tài trên các phương tiện thông tin đại chúng, trên các trang Website của Đoàn Thanh niên các cấp nhằm động viên khuyến khích thanh thiếu nhi học tập suốt đời, góp phần xây dựng xã hội học tập, tạo nguồn nhân lực cao cho đất nước.

Năm là, đẩy mạnh vai trò của gia đình, nhà trường, tổ chức Đoàn trong việc khuyến khích tinh thần học tập suốt đời của thanh niên.

Gia đình, nhà trường và tổ chức Đoàn đều là những “người bạn” gắn bó khăng khít với thanh niên, đóng vai trò quan trọng trong việc khuyến khích tinh thần học tập suốt đời của thanh niên. Đối với gia đình, cần quan tâm đến việc học tập của thanh niên; tạo điều kiện cho học tập, nghiên cứu, phát minh, sáng chế khoa học kỹ thuật, hướng đến cho thanh niên tự học. Đối với nhà trường, cần đổi mới phương pháp giảng dạy, hướng nghiệp cho thanh niên; giáo dục thanh niên thấy được vai trò, ý nghĩa của việc học tập. Học tập không chỉ trên ghế nhà trường mà còn suốt cả cuộc đời, học tập để có nhận thức, kiến thức phát triển bản thân, phát triển kinh tế gia đình, phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Đồng thời nêu những gương điển hình trong học tập của trường, phát động phong trào thi đua dạy tốt học tốt. Đoàn thanh niên cần đẩy mạnh mở rộng mặt trận đoàn kết tập hợp thanh niên, thu hút thanh niên tham gia các hoạt động của Đoàn, đặc biệt phong trào Tuổi trẻ sáng tạo. Phát huy hơn nữa vai trò của Đoàn trong việc tuyên truyền cho thanh niên tự học tập, học tập suốt đời với nhiều hình thức đa dạng; đồng hành với thanh niên trong học tập, lao động, sản xuất.

Học, tự học và học suốt đời là một trong những yêu cầu cấp thiết của mỗi người nhất là đối với tầng lớp thanh niên, chủ nhân tương lai của đất nước như Bác đã khẳng định: “*Ngày nay, nước ta được độc lập, tự do, thanh niên mới thật là người chủ tương lai của nước nhà. Muốn xứng đáng vai trò người chủ, thì phải học tập*”, (Sđd, tập 7, trang 398). Đoàn viên, thanh niên cần không ngừng cố gắng noi gương Người, rèn luyện cho mình ý thức học tập liên tục, nâng cao tinh thần tự học, tự rèn luyện, tự tu dưỡng để trở thành người thừa kế trung thành sự nghiệp của Đảng và dân tộc, để đáp ứng yêu cầu, nhu cầu trong bối cảnh mới, đưa Việt Nam “sánh vai với những cường quốc năm châu” như mong muốn của Chủ tịch Hồ Chí Minh.
